

1/2011. (VI. 15.) PK vélemény

A fedezetelvonó szerződés egyes jogalkalmazási kérdéseiről*

A fedezetelvonás megállapítására irányuló perek bírói gyakorlatában számos jogalkalmazási nehézséget jelentő kérdés merült fel, amelyek megoldása érdekében szükségessé vált egységes jogértelmezés kialakítása.

Ezért a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény 33. §-ának (1) bekezdése alapján az egységes jogalkalmazás biztosítása érdekében a következő

véleményt

nyilvánítja:

1. Az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 203. § (1) bekezdésének törvényi rendelkezése a fedezetelvonás szerződési formáját említi, azonban egyoldalú jogügylet alapján is bekövetkezhet olyan fedezetelvonás, amely az ügylet relatív hatálytalanságának a megállapításához vezethet.

2. A harmadik személy (a továbbiakban: jogosult) kielégítési alapjának elvonása jellemzően a kötelezett vagyonába tartozó dolog tulajdonjogának átruházásával valósul meg, de megvalósulhat a kötelezettet illető követelés, illetve forgalomképes vagyoni értékű jog átruházásával is. Ugyanígy megállapítható az ügylet (a továbbiakban: szerződés) fedezetelvonó jellege, ha a kötelezett tulajdonában álló vagyontárgyat a fedezetelvonás szándékával megterhelik.

3. A szerződés fedezetelvonó jellegének és ebből következően a relatív hatálytalanság megállapításának feltétele, hogy a szerződés megkötésének időpontjában a jogosultnak a kötelezettel szemben követelése álljon fenn, amelynek a fedezetét a kötelezett el akarja vonni. A kötelezettől jogot szerző személlyel (a továbbiakban: szerző féllel) szemben történő perindításkor már az is feltétel, hogy a jogosultnak a kötelezettel fennálló jogviszonyából származó követelése az igény állapotába kerüljön, azaz bírósági úton kikényszeríthető legyen. A fél a hatálytalanságból eredő jogkövetkezmények alkalmazását akkor is kérheti, ha igényét a kötelezettel szemben bírósági úton még nem érvényesítette.

4. A kielégítési alap elvonásának tényét a fedezetelvonó szerződés megkötésének időpontjára vonatkozóan kell vizsgálni. A fedezetelvonás megállapíthatóságának előfeltétele annak vizsgálata is, hogy a kötelezett egyéb vagyona fedezetet nyújt-e a jogosult követelésére.

5. A szerződés fedezetelvonó jellege megállapításához nem elegendő, ha a szerződés a jogosult igényének kielégítési alapját részben, vagy egészben elvonja, hanem az is törvényi feltétel, hogy a szerződkötés során a kötelezettel szerződő szerző fél rosszhiszemű volt, vagy reá nézve a szerződésből ingyenes előny származott. A szerződés ingyenességének ténye - az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén - tehát önmagában alapul szolgál a fedezetelvonó jelleg, és ebből következően a szerződés relatív hatálytalanságának megállapításához; a szerző fél jó-, vagy rosszhiszeműségének ilyen esetben nincs jelentősége.

A kötelezettnek egyenértékű szolgáltatást nyújtó, tehát visszterhesen szerző fél által nyújtott szolgáltatás a kötelezett vagyonába kerül, ezáltal a jogosulttal szembeni fedezetelvonás formálisan nem valósul meg. Az ellenérték fejében szerző fél esetében a szerződés fedezetelvonó jellege mégis megállapítható, ha a szerző fél rosszhiszemű volt. Rosszhiszemű a szerző fél általában akkor, ha a szerződkötéskor tudott, vagy tudnia kellett a kötelezettet

terhelő követelésről és arról, hogy a szerződéssel a jogosult kielégítési alapját elvonják, vagyis a szerződés teljesítése következtében a követelés behajthatatlanná válik.

6. A perben érvényesített igény értékét pénzben kell meghatározni. A jogosult igénye nem irányulhat a kötelezett és a szerző fél közötti szerződésben kikötött szolgáltatás visszaadására, hanem csak a követelése kielégítésére, annak fedezete megteremtésére. A szerződés jogosulttal szemben való hatálytalanságának megállapítása nem vezethet oda, hogy a szerző fél és a kötelezett közötti jogviszonyban a szerződéskötést megelőző helyzet visszaállítására kerüljön sor. A jogosult megalapozott kereseti kérelme alapján a szerző fél tűrni köteles, hogy a jogosult az igényét a szerződéssel átruházott vagyontárgyból kielégíthesse.

7. A fedezetelvonás megállapítása iránti perben a fedezetelvonó szerződés alapján jogot szerzővel szemben előterjesztett kereset marasztalási kereset, amelynek eredményessége esetén a szerző felet a jogosult igényének a megszerzett vagyontárgyból való kielégítésének tūrésére kötelezi a bíróság. A szerző fél marasztalásának előfeltétele a jogosult kötelezettel szembeni igénye fennálltának és összecszerúségének bizonyítottsága. Az ítéletben a felperesi igényt összecszerúen meg kell jelölni.

A szükségképpen perben álló kötelezettel szemben a jogosult fōszabályként a relatív hatálytalanság megállapítása iránti keresetet terjeszt elő. A követelés teljesítése iránti keresetet a jogosultnak akkor kell előterjesztenie, ha még nem született a kötelezettel marasztaló jogerős ítélet vagy más végrehajtható okirat és a perben a kötelezett a jogosult követelését vitatja.

8. A szerző fél a megszerzett vagyontárggyal köteles helytállni, jogában áll azonban a követelés megfizetésével mentesíteni a vagyontárgyat. Ha a szerző fél már nem rendelkezik a fedezetelvonó szerződéssel megszerzett vagyontárggyal, mert attól elesett vagy azt átruházta, a jogosulttal szemben a megszerzett vagyontárgy értékéig köteles helytállni. E helytállási kötelezettség alól a Ptk. csak egyetlen kivételt állapít meg.

A Ptk. 203. § (3) bekezdése szerint az a fél, aki a szerződésből származó ingyenes előnytől fel nem róható módon elesett, a harmadik személy irányában nem felel. Ha a felróhatóság megállapítható, az ingyenesen szerző fél helytállási kötelezettsége is fennáll. Az ingyenesen szerző fél nem mentesül a helytállási kötelezettség alól, ha a megszerzett vagyontárgyat átruházta.

A visszterhesen szerző felet a Ptk. a rosszhiszemúségen alapuló helytállási kötelezettsége alól nem mentesíti sem arra tekintettel, hogy a vagyontárggytól elesett, sem pedig azért mert azt már más személyre átruházta.

Ha a szerző fél a vagyontárggyal már nem rendelkezik, a vagyontárggnak az igényérvényesítés időpontjában fennálló értékével tartozik helytállni a jogosult követeléséért.

9. A Ptk. 203. § (1) bekezdésére alapított igény a közvetlen szerző féltől szerző további személyekkel szemben is érvényesíthető. Ilyen esetben a szerződések mindegyikénél külön-külön vizsgálni kell, hogy fennállnak-e a Ptk. 203. §-ában foglalt feltételek. A fedezetelvonó szerződéssel szerzőknek a megszerzett vagyontárgy értékéig terjedő, illetve a vagyontárggyal fennálló helytállási kötelezettsége a jogosulttal szemben egyetemleges.

10. A jogosultak a keresetüket gyakran kizárólag a kötelezett és a szerző fél közötti szerződés érvénytelenségére alapítják, az érvénytelenségi ok ténybeli alapját azonban a fedezetelvonás tényében jelölik meg. A fedezetelvonás tényére alapítottan a mások által kötött szerződés érvénytelenségének megállapítása nem kérhető.

Ha a jogosult a keresetében az érvénytelenség mellett a kötelezett és a szerző fél közötti szerződés fedezetelvonó jellegére is hivatkozik, de az érvénytelenségi ok ténybeli alapját a fedezetelvonásban jelöli meg, a bíróság az érvénytelenségi kereset érdemi elutasítása mellett a szerződés relatív hatálytalanságára vonatkozó kereseti kérelem tárgyában folytatja le a pert.

Természetesen a jogosult más ténybeli alapon álló érvénytelenségi okra alapítottan előterjeszthet érvénytelenségi keresetet a fedezetelvonásra alapított kereseti kérelemmel együtt is. A jogosultnak, mint a szerződést kötő feleken kívül álló harmadik személynek az érvénytelenségi kereset előterjeszthetősége körében - a 2/2010. (VI. 28.) PK véleményben foglaltak szerint - a jogi érdekét igazolnia kell. Ebben az esetben a bíróság először a szerződés érvényességének kérdését vizsgálja, mivel a Ptk. 203. §-ában foglaltak csak érvényes szerződés esetében alkalmazhatók.

11. A Ptk. 203. §-ára alapított per folyamatban léte alatt a kötelezett (adós) ellen meginduló felszámolás önmagában a per folytatásának nem akadály. Ha azonban a hitelező az adóssal szembeni pénzkövetelését nem jelenti be a felszámolónak a kötelezett (adós) felszámolási eljárásában, az arra nyitva álló jogvesztő határidőn belül, akkor alanyi joga elenyészik. Ez azzal a jogkövetkezéssel jár, hogy a Ptk. 203. §-ára alapított igénye is alapját veszti, amely a kereset elutasítását vonja maga után.

Amennyiben az 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 40. § (1) bekezdésének *a)-c)* pontjai alapján az arra jogosult pert indít (érvénytelenségi per) a szerző félhez került vagyontárgynak a kötelezett (adós) vagyonába történő visszakerülése érdekében, a Ptk. 203. §-a alapján folyó per tárgyalását az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 152. §-ának (2) bekezdése alapján indokolt felfüggeszteni az érvénytelenségi per jogerős befejezéséig.

12. A Ptk. 203. §-ában és a Cstv. 40. § (1) bekezdés *a)-c)* pontjaiban meghatározott tényállási elemeknek egyaránt megfelelő fedezetelvonó jogügylet a kötelezett (adós) felszámolásának kezdő időpontja után, csak a Cstv. 40. §-ának speciális rendelkezései alapján támadható meg.

Az egy éves jogvesztő megtámadási határidő eredménytelen eltelte azzal a jogkövetkezéssel jár, hogy a hitelező a fedezetelvonó jogügyletet az érvénytelenség jogkövetkezményével többé nem támadhatja meg, a jogügylet tárgyát képező vagyon nem kerülhet vissza a kötelezett (adós) felszámolás hatálya alá eső vagyonába. Nem akadály azonban annak, hogy az arra jogosult hitelező a Ptk. 203. §-a alapján pert indítson.

A Cstv. 40. § (1) bekezdés *a)-c)* pontjaiban meghatározott tényállási elemek körén kívül eső ténybeli alapon, az arra jogosult hitelező a kötelezett (adós) elleni felszámolás megindulása után is indíthat a Ptk. 203. §-ára alapított pert, ha annak feltételei egyébként fennállnak.

1. A fedezetelvonó ügyletnek szükségképpen legalább három szereplője van. Az első két szereplő a kötelezett és a vele szerződő fél, a harmadik személy pedig az a jogosult, akinek kielégítési alapját a perben kifogásolt ügylet részben vagy egészben elvonja. A harmadik személy ennek az ügyletnek nem alanya. A Ptk. 203. § (1) bekezdése szerint valamely szerződés lehet a jogosulttal szemben hatálytalan, ha a törvényben foglalt egyéb feltételek is fennállnak. A Ptk. 199. §-a alapján azonban a fedezetelvonás egyoldalú jogügylettel is megvalósulhat. Így a díjkitűzés (Ptk. 592. §) és a kötelezettségvállalás közérdekű célra (Ptk. 593. §) is járhat a relatív hatálytalanság jogkövetkezményével.

2. A jogosult kielégítési alapjának elvonása jellemzően az adós vagyonába tartozó valamely vagyontárgy tulajdonjogának átruházásával valósul meg. Ilyen ügylet tipikusan az adásvétel, az ajándékozás vagy a gazdasági társaság részére történő nem pénzbeli hozzájárulás szolgáltatása.

Emellett azonban az átruházás megvalósulhat forgalomképes vagyoni értékű jog átruházása, illetve valamely követelés engedményezése útján is. Fedezetelvonásra sor kerülhet továbbá oly módon is, hogy a vagyontárgy tulajdonosa változatlanul a kötelezett marad, de a vagyontárgyat fedezetelvonási céllal, esetleg kifejezetten a többi hitelező megkárosításának szándékával megterhelik, pl. arra zálogjogot alapítanak. Ennek következtében a végrehajtás során a zálogjogosult kielégítési elsőbbsége miatt a jogosult követelésének kielégítése jellemzően elmarad. A fedezetelvonás fogalmilag kizárt akkor, ha a szerző fél jogszabályban biztosított joga alapján él a követelése biztosításának lehetőségével.

3. A kötelezettel szemben fennálló követelés léte előfeltétele a szerződés fedezetelvonó jellege megállapításának. A követelésnek a fedezetelvonó szerződés megkötésekor már léteznie kell, az azonban nem szükséges, hogy a követelés ekkor már lejárt, esedékes követelés legyen. A követelés akkor minősül igénynek, ha az már keresettel érvényesíthetővé válik. Elegendő tehát, ha a követelés a fedezetelvonás megállapítása iránti per megindításakor van az igény állapotában, vagyis akkorra válik esedékessé, lejárttá. A kötelezettel szemben fennálló igény bírósági úton való előzetes érvényesítése nem előfeltétele a kötelezett és a szerző fél közötti szerződés hatálytalansága megállapítására irányuló kereset előterjesztésének.

4. A kielégítési alap elvonásának tényét a fedezetelvonó szerződés megkötésének időpontjára vonatkozóan kell vizsgálni. Nem állapítható meg a szerződés fedezetelvonó jellege, ha a jogosult követelése a szerződéskötést követő időpontban keletkezett. A szerző fél marasztalásának további előfeltétele annak vizsgálata, hogy a kötelezett rendelkezik-e olyan egyéb vagyonnal, amely a jogosult követelésére részben, vagy egészben fedezetet nyújt. A fedezetelvonó jelleg mellett a fedezetül szolgáló egyéb vagyon hiányára is a jogosultnak kell a perben hivatkoznia, amellyel szemben a kötelezett ellenbizonyítással élhet. Ha az ellenbizonyítás sikerre vezet a kereset elutasításának van helye akkor is, ha egyébként a kötelezett és a szerző fél közötti szerződést a felek a fedezetelvonás szándékával kötötték meg.

5. A már említett feltételek [a követelés (igény) fennállása és a kielégítési alap elvonása] megállapíthatósága mellett a Ptk. 203. § (1) bekezdése alapján további vagylagos feltételeknek is teljesülniük kell ahhoz, hogy a szerződésnek a jogosulttal szembeni hatálytalansága megállapítható legyen. Az egyik ilyen feltétel az, hogy a szerző félre a szerződésből ingyenes előny származzon. Ha az ingyenes előnyszerzés megállapítható, a szerző fél jó-, vagy rosszhiszeműségének vizsgálata már nem szükséges, mert az ingyenesség ténye elegendő a fedezetelvonás megállapításához feltéve, hogy az egyéb törvényi feltételek is teljesülnek.

A visszterhesen szerződő szerző fél a megszerzett vagyontárggyal egyenértékű ellenszolgáltatást nyújtott, ami a kötelezett vagyonába került, így a jogosult követelésének fedezete formálisan a kötelezett vagyonában rendelkezésre áll. A szerző fél rosszhiszeműsége mégis alapul szolgálhat a szerződés fedezetelvonó jellegének megállapításához. Ellenkező esetben, ha a kötelezett és a szerző fél a szerződésben ellenértéket jelölnek meg és annak átvételét a kötelezett elismeri, a jogosult terhére a fedezetelvonás jogkövetkezmények nélkül megvalósulhatna. A relatív hatálytalanság megállapításához tehát nemcsak az szükséges, hogy a szerző fél tudjon a jogosult követelésének fennállásáról, hanem a jogosultnak azt is bizonyítania kell, hogy a szerző fél rosszhiszemű volt. A bírói gyakorlat értelmében a szerző fél akkor minősül rosszhiszeműnek, ha a szerződéskötéskor tudott, vagy tudnia kellett a kötelezettet terhelő követelésről és emellett arról is, hogy a szerződéssel a jogosult kielégítési alapját részben, vagy egészben elvonják. A szerző fél rosszhiszeműségét megalapozza, ha az ellenszolgáltatás (jellemzően pénzszolgáltatás) valós ugyan, a szerző fél azonban tudja, hogy a végrehajtással jól megragadható vagyontárgy elidegenítése azért történt, hogy a befolyt ellenértéket a kötelezett a jogosult elől elvonja. A bírói gyakorlat szerint rosszhiszeműnek minősülhet a szerző fél akkor is, ha az általa adott ellenszolgáltatás a jogosult kielégítésére

alkalmatlan (pl. az ellenértéket nem tényleges ellenszolgáltatással, hanem beszámítással teljesíti, vagy végrehajtás alól mentes vagyontárgyat juttat a kötelezettnek). A bírói gyakorlat kialakítása során meg kell találni a jogosult, a kötelezett és a szerző fél jogos érdekeinek méltányos egyensúlyát és ennek során kell értékelni a feleknek a szerződéskötés körében tanúsított jó- vagy rosszhiszeműségét.

A Ptk. 203. § (2) bekezdése alapján a hozzátartozók, valamint a törvényben meghatározott személyi, vagy tulajdoni kapcsolatban állók között létrejött szerződés esetében az ingyenességet, illetve a rosszhiszeműséget vélelmezni kell. Ez a vélelem áll fenn tehát akkor, ha valaki olyan jogi személlyel köt szerződést, amelyben többségi befolyása áll fenn, vagy ilyen jogi személy tagjával, vezető tisztségviselőjével, illetve annak hozzátartozójával köti meg a fedezetelvonó szerződést. Ugyanez a helyzet akkor is, ha azonos természetes vagy jogi személyek befolyása alatt álló jogi személyek egymással kötnek szerződést. Ez utóbbi esetben a többségi befolyás nem előfeltétel. A vélelem fennállására tekintettel mindig a szerző felet terheli annak bizonyítása, hogy a szerződéskötés körében sem ingyenes előnyszerzés nem történt, sem rosszhiszeműsége nem állapítható meg. Az ingyenesség és a rosszhiszeműség egyidejűleg is fennállhat, de már az egyik fennállása megalapozza a szerződés fedezetelvonó jellegét.

6. A jogosult perben érvényesített igénye az átruházott vagyontárgyból való kielégítés tūrésére irányul, követelése összegét azonban pénzben meg kell határoznia. Nincs jelentősége annak, hogy a követelés milyen jogi alapon keletkezett, szerződésből származik, vagy szerződésen kívüli károkozásból, illetve más jogcímből fakad. A relatíve hatálytalan szerződés nem érvénytelen, tehát nem lehet jogkövetkezménye a szerződéskötést megelőző állapot visszaállítása, vagyis az elvont fedezet visszaszolgáltatását a relatív hatálytalanság megállapítása nem teszi lehetővé. A megszerzett vagyontárgy tulajdonjogával változatlanul a szerző fél rendelkezik, csak az abból való kielégítést, a vagyontárgyra vezetett végrehajtást köteles tūrni. Ebből következően nem lehet fedezetelvonásra hivatkozással, pl. ajándék visszakövetelése iránti perben a tovább átruházott ajándékot visszakövetelni, vagy ingó kiadása iránti perben az ingó kötelezettnek történő visszaadását igényelni. Ugyanakkor nincs akadálya annak, hogy a jogosult az ingó értékét illetően fedezetelvonásra hivatkozzon.

7. A fedezetelvonás megállapítása iránti perben a jogosultnak a fedezetelvonó szerződés alapján jogot szerzővel szemben marasztalási keresetet kell előterjesztenie aziránt, hogy a bíróság kötelezze a szerző felet a jogosult igényének a megszerzett vagyontárgyból való kielégítésének tūrésére. A perben a bíróságnak a szerző fél marasztalásához vizsgálnia kell a jogosultnak a kötelezettel szembeni követelése fennállását és annak összepszerűségét. A kötelezettel szemben a jogosult főszabályként a relatív hatálytalanság megállapítása iránti keresetet terjeszt elő. A követelés teljesítése iránti marasztalási keresetet a jogosultnak akkor kell előterjesztenie, ha még nem született a kötelezettet marasztaló jogerős ítélet vagy más végrehajtható okirat, és a perben a kötelezett a jogosult követelését vitatja. A jogosult a kötelezettel szemben akkor is előterjeszthet marasztalás iránti keresetet, ha a kötelezett a követelést nem vitatja.

8. Ha a fedezetelvonás megállapíthatóságának törvényi előfeltételei megvalósultak, a szerző fél helytállási kötelezettsége korlátozott: csak a megszerzett vagyontárgyra, vagy annak értékére korlátozódik. A jogosult követelése csak arra irányulhat, hogy a szerző fél a kötelezettől megszerzett vagyontárgyból tūrje a jogosulti követelés kielégítését, de a szerző fél nem kötelezhető arra, hogy más vagyontárgyával is helyt álljon a jogosulti követelés kielégítéséért, ha a megszerzett vagyontárgy a teljes követelés kielégítésére nem bizonyult elegendőnek. Mindez természetesen nem zárja ki azt, hogy a szerző fél a vagyontárgy elleni végrehajtás elkerülése érdekében a vagyontárgy értéke erejéig a követelést a jogosultnak megfizesse.

Ha a fedezetelvonás megállapíthatóságának törvényi feltételei megvalósultak, a szerző fél a

vagyontárgy hiányában is a vagyontárgy értékére korlátozott helytállási kötelezettséggel tartozik a jogosult követelésének kielégítéséért, kivéve a Ptk. 203. §-ának (3) bekezdésében meghatározott esetkört.

A Ptk. 203. § (3) bekezdése szerint az a fél, aki a szerződésből származó ingyenes előnytől fel nem róható módon elesett, a harmadik személy irányában nem felel. Az előnytől való elesésre tekintettel a Ptk. tehát csak az ingyenesen szerző felet mentesíti a helytállási kötelezettség alól és őt is csak abban az esetben, ha a vagyontárgytól való elesése nem neki felróható okból következett be. Ha vagyontárgytól való eleséssel kapcsolatban a felróhatóság megállapítható, az ingyenesen szerző fél helytállási kötelezettsége akkor is fennáll, ha a vagyontárgy már nem áll a rendelkezésére. A felróhatóság fogalma nem azonos a rosszhiszeműség fogalmával. Az ingyenesen szerző fél esetében a vagyontárgytól való elesés körében a felróhatóságot kell vizsgálni. Pl. az ingyenesen szerző fél esetleg nem is tud a jogosult követeléséről, de ha a saját hibájából a vagyontárgy megsemmisült, a jogosult követeléséért a kötelezettel kötött szerződésének ingyenessége folytán helytállni tartozik a vagyontárgy értékének erejéig. Ha a szerző fél a vagyontárgyat átruházza, ez nem vonható „az elesés” fogalma alá. A visszterhesen szerző felet a Ptk. a helytállási kötelezettsége alól nem mentesíti.

A helytállási kötelezettség szempontjából sem az ingyenesen szerző, sem pedig a rosszhiszemű visszterhes szerző fél esetében nincs jogi jelentősége annak, hogy a további átruházás ingyenes vagy visszterhes volt-e, illetve annak sem, hogy utóbbi esetben a további átruházás szerződő felei jóhiszeműen, vagy rosszhiszeműen jártak-e el, mert kizárólag azokat a tényállási elemeket kell értékelni, amelyek a kötelezett és a szerző fél között létrejött szerződéshez kapcsolhatóak.

Ha a szerző félnél a vagyontárgy az igényérvényesítéskor már nincs meg indokolt, hogy úgy feleljen, mintha a vagyontárggyal még mindig ő rendelkezne. A szerző fél tehát ilyen esetben a vagyontárgynak az igényérvényesítés időpontjában megállapítható értékéig köteles a saját vagyonával is helytállni a jogosult követeléséért. Ezt az értéket az ítéletnek tartalmaznia kell.

9. Elképzelhető, hogy a jogosult perindításáig a fedezetül szolgáló vagyontárgy többször is gazdát cserél. A bírói gyakorlatban vitás volt, hogy érvényesítheti-e a jogosult az igényét a szerző féltől szerző további személyekkel szemben. A Ptk. 203. § (1) bekezdésére alapított igény, a fedezetelvonás megállapítására irányuló kereset a közvetlen szerzőtől szerző további személyekkel szemben is érvényesíthető, vagyis olyan további szerződés is minősülhet fedezetelvonónak, amelyben a kötelezett már nem szerződő fél. Ilyen esetben a szerződések mindegyikénél külön-külön vizsgálni kell, hogy fennállnak-e a Ptk. 203. §-ában foglalt feltételek.

A fedezetelvonó szerződések alapján szerző felek mindegyikét helytállási kötelezettség terheli a jogosult követeléséért: a vagyontárggyal rendelkező utolsó szerző a vagyontárggyal áll helyt, a közbülső szerzők pedig a vagyontárgy értékéig tartoznak helytállni. Ha ugyanis a közbülső szerzők helytállási kötelezettsége már fennállt, ez nem szűnik meg annak következtében, hogy a vagyontárggyal már más személy tartozik helytállni.

A fedezetelvonónak bizonyult szerződések alapján szerző feleknek a megszerzett vagyontárgy értékéig terjedő, illetve a vagyontárggyal fennálló helytállási kötelezettsége a jogosulttal szemben egyetemleges. A kötelezettnek, továbbá valamennyi szerző félnek perben kell állnia, a jogosult azonban - az egyetemlegesség szabályából következően - eldöntheti, hogy marasztalásra irányuló igényét mindegyik vagy csak egyes szerző felekkel szemben terjeszti elő.

10. A peres eljárások tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a jogosult a fedezetelvonás miatt a Ptk. 203. §-a mellett vagy helyett gyakran hivatkozik érvénytelenségi okokra is, így jellemzően a színleltségre, vagy a szerződés jóerkölcsbe ütközésére. Ezekben az esetekben a jóerkölcsbe ütközés, illetve a színleltség ténybeli alapját abban jelöli meg, hogy a kötelezett és a szerző fél a

fedezetelvonási célzattal kötött szerződést, vagyis azért, hogy a jogosult kielégítési alapját elvonják.

Ha a jogosult a keresetében kizárólag a kötelezett és a szerző fél közötti szerződés érvénytelenségére hivatkozik, azonban a kérelme tartalmát tekintve a fedezetelvonásra utal megállapítható, hogy az érvényesített jog és az annak alapjául szolgáló tényelőadás nincsenek összhangban. Ilyen esetben a felet - a Pp. 95. § (2) bekezdésében és a 124. § (1) bekezdésében foglaltak szerint - fel kell hívni, hogy a Pp. 121. § (1) bekezdésének *c)* pontjára tekintettel a kereset ténybeli alapjának megfelelően határozza meg az érvényesíteni kívánt jogot. A keresetlevél akkor is alkalmas a tárgyalás kitűzésére, ha a fél az érvénytelenségi keresetét a hiánypótlási felhívás ellenére fenntartja, az ilyen keresetet azonban érdemben el kell utasítani. A fedezetelvonás tényére alapítottan ugyanis a mások által kötött szerződés érvénytelenségének a megállapítása nem kérhető.

Ha a jogosult mind érvénytelenségre, mind pedig fedezetelvonásra hivatkozik a keresetében, de a kérelem ténybeli alapját mindkét esetben a kielégítési alap elvonásában jelöli meg, a bíróság a kifejtettek alapján az érvénytelenségi keresetet elutasítja és a pert a szerződés relatív hatálytalanságára vonatkozóan folytatja le.

Természetesen nem zárható ki, hogy a jogosult jogi érdeke fennállásának igazolása mellett más, ténybeli alapjában is érvénytelenségi okra alapítottan kérje a kötelezett és a szerző fél közötti szerződés érvénytelenségének megállapítását. Ebben az esetben a szerződés érvénytelenségének vizsgálata a 2/2010. (VI. 28.) PK véleményben foglaltaknak megfelelően megelőzi a relatív hatálytalanság megállapíthatóságának vizsgálatát. Az említett PK véleményben foglaltak szerint a jogosult csak a jogi érdekéhez igazodó érvénytelenségi jogkövetkezmények alkalmazására tarthat igényt akkor is, ha a jogi érdekét a perben igazolni tudta.

11. A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 4. §-ának (1) és (2) bekezdése értelmében a felszámolási eljárás körébe tartozik az adós minden vagyona, amellyel a felszámolási eljárás kezdő időpontjában rendelkezik, továbbá az a vagyon, amelyet ezt követően az eljárás tartama alatt szerez. E rendelkezésből következően az adós (kötelezett) felszámolásának kezdő időpontját megelőzően létrejött jogügylet alapján a szerző félhez került vagyontárgy, a kötelezett (adós) felszámolásának kezdő időpontjában nem tartozik a felszámolás hatálya alá eső vagyonába. Ezért a jogosult (hitelező) által a kötelezett (adós) és a szerző fél ellen a kötelezett (adós) felszámolásának kezdő időpontja előtt indított, a Ptk. 203. §-ára alapított per folytatásának nem akadály a kötelezett (adós) elleni felszámolási eljárás megindulása. A felszámolás megindulásának azonban két szempontból is hatása lehet a Ptk. 203. §-a alapján folyó per mikénti elbírálására:

Egyrészt a jogosultnak a kötelezett, mint adós gazdálkodó szervezet elleni pénzkövetelését - a Cstv. 38. §-ának (2) bekezdése értelmében - az adós felszámolási eljárásában be kell jelentenie hitelezői igényként, a Cstv. 37. §-ának (1) és (3) bekezdésében meghatározott, a felszámolás kezdő időpontjától számított 180 napos jogvesztő határidőn belül. E határidő elmulasztása ugyanis olyan jogkövetkezménnyel jár, hogy a jogosultnak a kötelezettel szembeni igénye elenyészik, s emiatt a Ptk. 203. §-ára alapított igénye is alapját veszti, hiszen nincs már olyan követelése, amelynek fedezetét elvonhatták. Ez a kereset elutasítását vonja maga után.

Másrészt a Cstv. 40. § (1) bekezdésében meghatározott határidőkön belül a kötelezett (adós) nevében a felszámoló, továbbá a kötelezett (adós) bármelyik hitelezője [Cstv. 3. § *c)* pontja] az érvénytelenség jogkövetkezményével támadhatja meg a kötelezett (adós) által a Cstv. 40. § (1) bekezdésének *a)-c)* pontjaiban meghatározott időszakban kötött olyan szerződését vagy más jognyilatkozatát, amely a hitelezők kielégítési alapjának elvonását eredményezte. Az eredményes megtámadás jogkövetkezménye a megtámadott szerződés vagy jognyilatkozat érvénytelensége [Cstv. 40. § (1) bekezdés *c)* pontja], melynek eredményeként az elvont vagyon visszakerül a

kötelezett (adós) vagyonába, s ekként a kötelezett valamennyi hitelezőjének kielégítésére szolgáló felszámolás hatálya alá eső vagyonba. Erre tekintettel, amennyiben a Ptk. 203. §-a alapján támadott szerződés vagy más jognyilatkozat tényállási elemei, valamint a szerződés létrejöttének, illetve a jognyilatkozat megtételének időpontja a Cstv. 40. § (1) bekezdés *a)-c)* pontjában szabályozott feltételeknek megfelel és az arra jogosult megindítja a Cstv. 40. § (1) bekezdés *a)-c)* pontjaira alapított megtámadási pert (érvénytelenségi per), a Ptk. 203. §-a alapján indított per tárgyalását a Pp. 152. § (2) bekezdése alapján indokolt felfüggeszteni, mert a hatálytalansági per elbírálásának előkérdése a támadott jogügylet érvénytelensége.

12. A kötelezett (adós) elleni felszámolás megindulása esetére a jogalkotó a Ptk. 203. §-ában és a Cstv. 40. § (1) bekezdése *a)-c)* pontjaiban meghatározott tényállási elemeknek egyaránt megfelelő fedezetelvonó jogügylet megtámadására a Cstv. 40. § (1) bekezdésének *a)-c)* pontjaiban szabályozott speciális lehetőséget biztosította, s az eredményes megtámadáshoz a jogügylet érvénytelenségének jogkövetkezményét fűzte. Ezzel lehetőséget biztosított arra, hogy a kötelezett (adós) nevében a felszámoló, illetve az adós bármelyik hitelezője az eredményes megtámadással visszajuttassa az adós felszámolás hatálya alá tartozó vagyonába azt a vagyont, amely az adós által a Cstv.-ben meghatározott időszakban megkötött fedezetelvonó jogügyletek eredményeként, a kötelezett (adós) felszámolásának kezdő időpontjában már a szerző fél tulajdonában állt. Ebből következően a kötelezett (adós) felszámolásának kezdő időpontja után csak a Cstv. 40. §-a - mint a Ptk. 203. §-ában foglaltakhoz képest speciális rendelkezés - alapján, az abban meghatározott jogvesztő határidő alatt megindított megtámadási perben vizsgálható a kötelezett (adós) és a szerző fél között létrejött jogügylet fedezetelvonó jellege.

Amennyiben a Cstv. 40. § (1) bekezdésében biztosított jogvesztő határidő anélkül telt el, hogy az arra jogosultak bármelyike élt volna a megtámadási jogával, ez azzal a jogkövetkezménnyel jár, hogy a szerző félnél lévő vagyon már nem kerülhet vissza a kötelezett (adós) felszámolás hatálya alá tartozó vagyonába. Nem akadályozza azonban annak, hogy az arra jogosult hitelező, a Ptk. 203. §-a alapján indítson pert - akár a kötelezett (adós) felszámolási eljárásának tartama alatt - a fedezetelvonó jogügylet vele szembeni hatálytalanságának megállapítása iránt, ha annak feltételei egyébként fennállnak. Ellenkező jogértelmezés esetén a rosszhiszeműen eljáró, fedezetelvonó szerződést kötő jogszerző fél mentesülne a felelősség alól, amely ellentétes a jogintézmény céljával.

Lehetnek olyan esetek, amikor a Ptk. 203. §-ában foglalt tényállási elemek megvalósulnak, de a fedezetelvonó jogügylet létrejöttének időpontja, vagy más ok miatt a Cstv. 40. § (1) bekezdésének *a)-c)* pontjaiban meghatározott együttes feltételek fennállása nem állapítható meg. Ilyen esetekben nincs akadályozása annak, hogy a hitelező a kötelezett (adós) felszámolásának megindulása után indítson pert a Ptk. 203. §-a alapján.

* Az 1/2014. PJE határozat a Kúria Polgári Kollégiuma a vélemény 1-7. és 9-12. pontjait az új Ptk. alkalmazása körében is megfelelően irányadónak tekinti; a vélemény 8. pontját az új Ptk. eltérő rendelkezése miatt nem tartja irányadónak.